

ЗАМАНИ

Газета издаётся на балкарском языке с 1924 года

Интернет-версия: gazeta.zamankbr.ru

КЪАБАРТЫ-МАЛКЪАР РЕСПУБЛИКАНЫ
ПАРЛАМЕНТИНИ ЭМ ПРАВИТЕЛЬСТВОСУНУ ГАЗЕТИ

ВРЕМЯ

ГАЗЕТА ПАРЛАМЕНТА И ПРАВИТЕЛЬСТВА
КАБАРДИНО-БАЛКАРСКОЙ РЕСПУБЛИКИ

ШАГЫРЕЙЛЕНИУ

Республиканы айнытыр онгларын толуракъ хайырланьрзъа кереклис чертилип айтылгъанды

Бу кюнде Къабарты-Малкъаргъа РФ-ни Правительствоосуна Председателини орунбасары – РФ-ни Президентини Узакъ Восток федерал округда толур эркинлик келечиси Юрий Трутнев келгенди. Ол КъМР-ни Башчысы Казбек Коков бла бирге Элбрус курортта болум бла шагърейленгенди эмда талай производстволаргъа кырагъанды.

Минги тауну тийресинде болгъан кезиуде Юрий Трутнев анда тау лыжаларда учханларга бар онгла берген ара кырап, аты битеу дуньягъа айтылгъан аллай курорт этерге кереклис: «Келир тёлелени аллында ол бизни борчубузду», - деп чертгенди.

Курортну айнытыу проекте анда жашагъанлары сейирлерин эм башына салыргъа, алагъа эмда саулай регионнга жангы онгла кырагъа кереклис да белгилегенди вице-премьер. «Мындагы адамла курортну айнытыу алагъа да магъаналы болгъанын, аны хайыры бла анда жангы ишчи жерле ачылыгъын, туристле алагъа ахча келтирликлерин ангылап, анга себеплик этмеселе, бизни да бу жангы бла кылулудан аберри келлик туююлду», - дегенди Юрий Трутнев.

Тийрени айнытыу планын жарашдыргъанда, аны туризм жаны бла фйдалыгъын, табийгъатны ариулугъун аяргъа

кереклис да эсге алыргъа керекди. Вице-премьер оюм этгенича, анда къалай болса да деп кырулуш бардырыргъа жарамайды.

- Деменгили Минги тау бизни кыралда хар кимни да байлыгъы, халкъла аралы курорт болурга тийшлиди. Кыралны башчылары салгъан борчла, курортну айнытыу жолла бизге мында айтхылы туризм ара кырагъа онг берликдиле. Ол а туристлени саны эмда бюджетге тёлелени кёбейригиди, республикада жашагъанлары къолайлыклары иглениригиди, - деп къошханды Казбек Коков.

Ызы бла делегация Бахсан шахарны къатында ишлене тургъан, кеси да жети мингден артыкъ тонна тахта кёгетлени эмда жемишлени сууукъда жангылай тутхан объектде болгъанды. Бу проектти «Агрохолд» предприятие бардырады.

Аны багъасы 578 миллион сом болады. Ахчаны экиден бирин Шимал Кавказны айнытыу Корпорация бергенди, жюз миллион сомну предприятие кеси къошханды, къалгъаны а ны башчылары кредитте алгъандыла. Вице-премьер объект къачан ишлеп башларыгъыны, анга этилген къоранчланы эмда башха энчиликлерини юсюнден къысха соргъанды. Республикада быллай инфраструктура бек изленгенни а КъМР-ни эл мюлк министри Хасан Сижажев чертгенди.

- Бююнюлкде Къабарты-Малкъарда быллай 31 объект барды. Алары барына да 210 минг тонна продукция сыйынады. Быйылгы жылы ахырына дери алары санына энтта да отуз минг тонна продукция асырагъа жараулу сегиз объект къошулулукъду, - дегенди ол.

Ахыры 2-чи бетдеди.

Оператив штаб

Болум аз-аздан игиленеди

Къабарты-Малкъарда Коронавирус инфекциядан сакъланьуну эмда аны жайылыуна контроль этиуну мадарларын толтуруу жаны бла оператив штаб билдиргенге кёре, 7 августха республикада 128408 тест этилгенди, COVID-19-дан ауругъанлары саны 6084 адамгъа жетгенди. Республиканы госпитальларында 272 адам жатады, ол санда 13-сю реанимациядадыла. Бир сутканы ичинде къоркыулу вирус 15 адамгъа жукъгъаны, бир адам ёлгени да ачыкъланганды.

Пандемия башланганы уа КъМР-де сау болгъанлары саны 5615-ге жетгенди, ауушханла да 71 болгъандыла. КъМР-ни баш санитар врачы Жирослан Пагов бла саулыкъ сакълауу министри Рустам Калибатов Оператив штабны кезулуу жыйылыуунда билдиргенлерине кёре, регионда коронавирус бла байламлы хал игилене барады, сау болгъанла 93 процентни, ёлгенле уа 1,2 процентни тутадыла. Ол а Россейден эсе орта эсеп бла 0,4 процентте азды.

COVID-19 жукъгъанлары багъаргъа республикада оч медицина учрежденияны кыойгъандыла. Алада болгъан 666 ундуркъдан 392-синде кислород оборудование, дагъыда 152-синде ИВЛ аппаратла бардыла.

СКФО-да битеу ауругъанлары бла ауушханлары саны бу халдады: Дагъыстанда 9565 адам ауругъанды (451 ауушханды), Ставропольда – 8999 (172), Шимал Осетияда – 4611 (67); Къарачай-Черкесде – 4517 (24); Ингушетияда – 3822 (74); Чеченде – 2132 (33).

Саулай Россейде уа 7 августда

коронавирус жукъгъанладан эсепге 877135-си алыннганды, арт суткада 5241 къошулгъанды, инфекциядан 119 адам ауушханды, аны аллында кюн ёлгенде 116 болгъандыла, андан арыгъа да - 139. Пандемия башланганы 683592 адам сау болуп чыкъганды, 14725 инсан ёлгенди, 683 592-си сау болгъанды, ол санда арт сутканы ичинде 7 235 саууз игиге айланьп, больницадан чыкъганды.

Битеу дуньяда жангы корона-вирус ауруугъа 19 миллиондан артыкъ адам жажылгъанды, 714 767-си ауушханды. COVID-19 жукъгъанлары кёплюгю бла АБШ алчылыкны тутады, экинчи тизмеге Бразилия тошгенди, ючюнчюсюнде уа Индияды. Ызы бла Россей барады.

Белгилесича, Эпидемиологияны бла микробиологияны Гамалеи атлы миллет тинтиу арасында коронавирустан сакъланьырча вакцинаны жарашдыргъандыла. Аны Сеченовский университетде 18 июньда окъуна сынап башлагъан эдиле. «Аны регистрациясы 12 августда боллукъду. Бусагъатда уа ахыр сынаула барадыла. Вакцинаны къоркыуузулгъуна ишески болурга керекбиз. Ол дарман биринчи болуп медиклеге эмда уллайгъан адамларга салынырыкъды», - дегенди журналистлеге РФ-ни саулыкъ сакълауу министрини орунбасары Олег Гриднев.

Алгъаракълада уа саулыкъ сакълауу министри Михаил Мурашко айханга кёре уа, битеулю вакцинацияны Россейде октябрьде башларгъа мурат этдиле.

ТЕКУЛАНЫ Хауа.

ЖОКЪЛАУ

Социал объектлени графикге кёре тамамларгъа

Къабарты-Малкъарны Правительствоосуна Председатели Мусукланы Алий алгъаракъда республикада талай социал магъаналы объектлени кырулуш бардырыла тургъан жерледе болганды. Регионну Кырулуш эмда жашау журт – коммунал мюлк министр-

ствосунда айтханларыча, ала физкультураны бла спортну эмда билим беруиуну айнытыу жаны бла республикалы программаланы, сора дагъыда «Спорт – жашауну таплыгъды», «Шёндюгю школ», «Юч жыллары толмагъан сабийлеге школгъа дери билим берир

онгла кырау – тишируулары иш бла жалчытыу» деген федерал проектлени хайыры бла бардырыладыла.

Мусукланы Алий сагъынылгъан министрствону башчысы Алим Бербеков бла эмда подряд организациаланы келечилери бла бирге Экинчи Чегемде, Кубада, Терс-Къолда яслиледе, Солдатская станицада орта школда, Къарагъачада эмда Псыхурейде физкультура – саулыкъландыруу комплексде иш къалай баргъаны бла шагърейленгендиле.

Ахырында Правительствоосуна Председатели эсгертиле этгенди, белгиленген графикледен кеч къалмай, объектлени заманында хайырланьурга берирге чакътыргъанды. Министр а подрядчикле бла бирге сагъынылгъан объектлени бир кесегин биринчи сентябрьге дери битдирип бошаргъа умут этилгенди чертгенди.

УЛБАШЛАНЫ Мурат.

Конкурс

Чегем районда – энчи герб

Чегем районну администрациясыны башчысы Юра Борсов таматалыкъ этип бу муниципалитетни энчи гербин проектин жарашдыруу жаны бла ачыкъ конкурсну эсеплерин чыгъаргъан комиссия жыйылгъанды бу кюнде. Ол башланганы берги анга 24 проект жиберилгенди.

Алары кырагъанлары арасында сынамылары болгъан сурат ишлеуиуню, педагоглар, школчула окъуна бар эдиле, деп билдиргендиле администрацияны пресс-службасындан. Жиберилген ишлени хар жаны бла да сюзгенден сора конкурс комиссияны келечилери энчи белгилеп, аладан дизайнер Ваню Чехрадзё жарашдыргъан гербин сайлагъандыла.

Айтханларыча, ол Чегем районну география, тарых, промышленность, экономика жаны бла энчиликлерин толур кёргозтеди. Аны баш жанында агъачдан ишленген гоппан барды. Ол адет-тёрелеге кертичиликни, миллет маданиятха аялуу кёзден кырауу, чомартлыкны, къонакъбайлыкны, игилик излеуиуню белгисиди. Тишли чарх бла будай баш районда промышленность эмда эл мюлк иги айныгъанларын кёргозтедиле. Туризм онгланы юсюнден а чучурла билдирдиле.

Айрылгъан проектни жер-жерли самоуправление Советни депутатларына кёргозтюрокдоле. Ызы бла ол геральдика Советге жиберилдикди.

Республиканы айнытыр онгларын толуракъ хайырланьгъа кереклиси чертилип айтылгъанды

Ахыры. Аллы 1-чи бетдеди.

Юрий Трутнев дагыда тахта кёгетлени эмда жемишлени ташьгъа деп этилген улуу пластмасс ящикле эмда башка керекле чыгъарыучу «СтройМаш» предприятияда, сора дагыда терк айныгъан терек бахчала кырагъанда изленген бетон чыпынла чыгъаргъан «СадСервис» компанияда болгъанды. Биринчиси Бахсанлы бла Чегемни арасында орналган заводунда бир жылгъа быллай 180 минг контейнер чыгъарырга онг барды. Аны цехинде Австриядан келтирилген оборудование ишлейди.

Ызы бла, вице-премьер да къатышып, Нальчикде Къабарты-Малкъарны социал-экономика жаны бла айныуна жораланган кенгеш бардырылгъанды. Анда экономикага себеплик этиуню, инвесторланы чакъыруну, шёндюю эмда жангы инвестиция проектлени тамамлау юсюнден сёлешгендиле.

«Къабарты-Малкъар Республика коронавирус инфекция жайылган кезиуде экономиканы айнытырга къолундан келген талай регионланы санындады», - дегенди Юрий Трутнев. Быйылны биринчи жарымында мында промышленность производствону индекси 20,8 процентге кёбейгенди. Россейде бирси субъектлери бла тенгешдирип айтханда, ёсюм жаны бла ол ючюнчю жерни кёрюзтеди.

Правительствону председатели орунбасары, КъМР-де инвестициялы проектле къалай бардырылгъанлары бла шагъырейленип, инвесторлагъа кыралны жанындан себеплик этиу жаны бла ачыкъ схема кырагъа эмда ахчыны берир амал табаргъа кереклисин белгилегенди. Проектлени финансла бла толуракъ жалчытырча Юрий Трутнев Россейни тюзюнлей инвестицияла этиу, Узакъдагы Востокну эмда Арктиканы айны-

ты фондлары бла шагъырей болурга чакъыргъанды.

Вице-премьер айтханга кёре, бу институтланы хайыры бла бизнесге бериллик кредитлени процент ставкаларын азайтырга умут этиледи. Аны юсюне дагыда аллай тёлелени субсидияла бла жабаргъа онг барды.

Кенгешде Зольск, Черек, Чегем районлада эмда Нальчикде туризм-рекреация кластерле кырау жаны бла инвестициялы проектлени юсюнден да сёлешгендиле. Аладан бири «Атажуинский парк» дегенди. Жыйылыуда айтылгъаныча, шёндю санатор-курорт комплекси аслам кесеги тозурады. Аны хатасындан конкуренцияга чыдамлы жумушла берир амал жокъду. Бу сферада инвесторлагъа кырал-иели партнёрлукъ амал берип, комплексни алай аякъландырырга умут барды.

УЛБАШЛАНЫ Мурат.

КАДРЛА

Офицерлеге дипломла бергенди, кёлден алгъышлагъанды

Россейни МЧС-ини бийик усталыкъ билим беруу учреждениеларында окъууну бошагъанларындан сора ведомствону Къабарты-Малкъарда Баш управлениясына къуулукъларын бардырырга 10 жаш офицер келгендиле.

Лейтенантла бла управленияны башчысы Михаил Надёжин тубешгенди. Ол офицерлеге къууанчы халда дипломларын бергенди, ишлерин башлагъанлары бла алгъышлагъанды, от туюуге къажачу федерал службаны келечилерине къаллай борчла салынган, регионда службаны бардыруну энчиликлерин анылатханды.

Кадрла, юйретиу эм профессионал билим беруу бёлюмю таматасы Тимур Бетуганов а аланы жашау журтла бла жалчытыу, страхование этиу, иш хакъны тёлелу эм къутхарыучуланы ишлери бла байламлы

башка магъаналы соруулагъа эсгертиле этгенди.

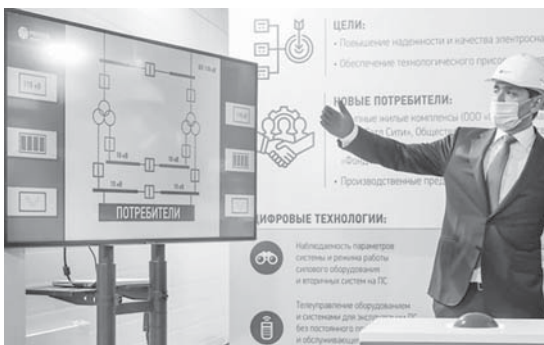
Практика эм теория стажировкаларын бардырууда жангы келген офицерле бла

министерствону сынамлы келечилери ишлеркидиле.

КУЛЬЧАЛАНЫ Зульфийа.

Энергетика

Ток тохтаусуз барлыкъды

„Россети“ компания «Цифровая трансформация» программаны чеклеринде жууукъ

заманда Къабарты-Малкъарда 45 подстанциягъа узакъдан контроль бардырырча

системала саллыкъды. Аны хайыры бла республиканы районларында бла Нальчикде 186 минг абонент эм 143 социал магъаналы объект ток бла тынгылы жалчытылынырыкъдыла.

Жангы оборудование подстанцияла тийишли халда ишлерлерине къарарыкъды эмда бар информацияны жыйып турлукъду, бир тюрлю бузукълукъ болса уа, аны юсюнден терк окъуна ара диспетчер пунктха билдирликди. Келир заманда компанияда эсзелген устроиволаны да бу халлада ишлетирча мурат этиледи.

КУРДАНЛАНЫ Сулейман.

Эл мюлк

Импортну алышындырыу программа кыйматлыды

Алты жылны ичинде Къабарты-Малкъарда эл мюлк продукцияны чыгъаруу 65 процентге кёбейгенди. Аны юсюнден республиканы Эл мюлк министерствосундан билдиргендиле.

РФ-ни Эл мюлк министерствосунда эсгергенлерича, Президент Владимир Путин 2014 жылда тыш кыралладан аш-азыкъланы ташыууга чек салгъан эди. Ол кезиуден бери Россейни агропродуциенттерге комплекси бек иги жетишимле кёрюзте барады.

Биогонлюкде кыралыбыз изленген аш-азыкъланы аслам кесеги бла кесин толусунлай жалчытады, экспортну да андан ары айныта барады. Эл мюлк министр Дмитрий Патрушев айтханга кёре, ахыр алты жылны ичинде импорт ючден бирине азайгъанды: 43,3 миллиард доллардан 30 миллиардга дери.

Кырал берген болушлукъну хайыры бла мирзеуню, татлы чюгондюрюню, сояны, теплицалада тахта кёгетлени, жемишлени, наныкъланы ёсдюрюуде иги ёсюм эсленеди. Къабарты-Малкъарны эл мюлк министри Хасан Сижажев республика да анга танг къошумчулукъ этгенин белгилегенди. Аны юсюне бизни регион жемиш, наныкъ, кёгет продукция, сора картоф, эт, сют эмда тауукъ жумуртхала бла ке-

син толусунлай жалчытады.

- Озгъан алты жылны ичинде КъМР-де эл мюлк продукцияны чыгъаруу 65 процентге кёбейгенди; 2013 жылда ол 32,7 миллиард сом бола эсе, былтыр 54,1 миллиардга жетгенди. Жемишледен бла наныкъладан а юч кереге аслам ёсдюрюю башлагъанбыз. Ол кеси да терек бахчалыкъ тире айныгъаны себеплиди. Бу кезиуде аланы ёлгени 13 минг гектарга кёбейгенди. Ачыкъ айтханда, бизни республика саулай кыралда окъуна быллай бахчала кырау жаны бла алчы болгъанды, - дегенди министр.

Халкъны жемиш продукцияла сау жылны жалчытып турурча, аланы аслам заманын жангылай тутаргъа онг берген инфраструктура керекди. Мында да Къабарты-Малкъарны жетишимлери баямды. Биогонлюкде регионда битеу да 210 минг тонна продукцияны сууукъда асырап тутарча 31 объект барды.

Алай ол да азыкъ этип башлагъанды. Жылдан-жылгъа тирлик кёбей баргъаны себепли энта да быллай бир неччасын сюерге керекди. Министр айтханга кёре, быйылны ахырына дери хайырланууга 35 минг тонна продукция сыйынган сегиз объект берилликди.

Бизни корр.

Тахта кёгетлени жыйынуу кызыуу кезиую

Республикада бахчалада ёсдюрюлген тахта кёгетлени жыйыуу барады. Аграрчыла нашладан, помидорладан, сохандан, танг жетген хобустадан иги тирлик аладыла, деп билдиргендиле КъМР-ни Эл мюлк министерствосундан.

Бу кюнлеге жети мингден артыкъ гектардан жыйып бошагъандыла аланы. Былтырны бу кезиую бла тенгешдиргенде, ол онбир процентге асламыракъ болады. Аны бла 68 минг тонна продукция жыйылгъанды. Ол а озгъан жылны бу кюнлерине кёрюмдюден бешден бирине кёлдю. Орталыкъ тирликлик да он процентге кёбейип, бир гектардан 96 центнерге жетгенди.

Республиканы эл мюлк министри Хасан Сижажев айтханга кёре, быллай жетишимлеге предприятиялада жангы амалланы тирирек хайырланьп башлагъанлары келтиргенди. Сёз мында сугъарыну, терк айныгъан технологияланы юсюнден барады.

Быйыл тахта кёгетле битеу

да 15,8 минг гектарда ёсдюрюледиле. Ол кеси да былтырны кёрюмдюсюнден хазна башта туююлду. Быллай жерлени асламысы – 5,5 минг гектар – Эртхадна райондадыла. Терк эмда Май районлада уа хар бирине да 2,6 минг гектар хайырланьлады. Тирликликни юсюнден айтханда, алчыгъа Май районуну санаргъа тийишлиди. Анда бир гектардан 291 центнер кёгет жыйдыла. Экинчи жерде 164 центнер бла Лескен районду, ючюнчюде уа Урван (106 центнер), деп белгилегендиле министерство.

ОМАРЛАНЫ Мурат.

ЮБИЛЕЙ

Окьюулулугу, фахмулулугу, адеплилиги бла уллу даража, сый, махтау тапханды

Къабарты-Малкъарны халкъ артисти, Росейни сыйлы артисти Баразбийланы Харунну жашы Исмайыл белгили, сыйынамысы жүрюген адамды. Миллет сахнада кеп жылланы ишлеп, кырачуланы кыуандырып турганды.

Сабийлиги

Атасы Харун кеси заманында зоотехник билим алган, мюлк жүртүгөн киши эди. Жангы власта бий тукымданса деп, тутуп, ол юч жылны

ол, къаллай байрам! Унутурга амал жокъду, – деп жазады ол кюнлени юслеринден Тёппеланы Алим.

Москва – маданият къаласы

Ол тёлкюню бирге ушатхан кеп зат барды – уруш, кечгюнчюлюк, ала келтирген ачлык-жалангачлык. Сора ол ачуланы арта кыоярга, окъурга, адам болургга итингенлери.

М.С. Щепкин атлы бийик билим берген театр училищедде аламан устала окъутхандыла таулу жашланы бла

Анга Хожа деп тургандыла

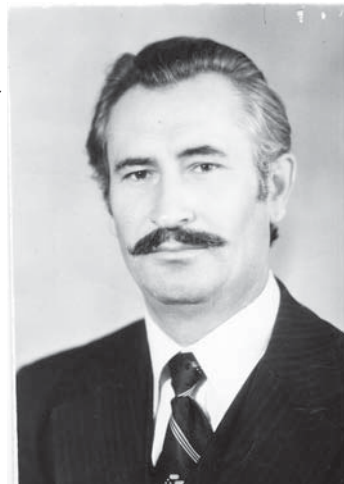
Жаш студия кыошулгандан сора сахнада Сотталаны Адилгерийни «Хожа» деген комедиясы салынганды. Анда баш рольга режиссер Г.В. Моисеев Баразбий улун сайлаганы спектакльге артык магана кыошханды. Ол оюнну асыры жаратхандан, Кырачайдан, Дагъыстандан да аны бла келирлерин тилеп тургандыла. Исмайылга уа андан сора Хожа деген ат иги кесек заманнга жабышхан эди.

Къайсыны «Дуняда сыймеклик барды» деген оюнунда ол Азорну ойнаганды. Боташланы Иссаны «Кыушла бийикни сюеделе» деген пьесасына кере драмада тау инженер Викторну сыфатын кыураганды. Маммеланы Ибрагимни «Жаралы жуугурунда» уа – бийни.

Тууганы алай болуп, сыфаты, кылыгы да бийлей къалган актёрга малкъар сахнада алай дагыда жетгенди. Алай, кеси белгилеп, кырачайлы жазычу Баболаны Сапарны «Ачезинде» ол ойнагган баш роль аны жүрек кыурамына бек жуукъду. Ачез кырым ханла бла сермешген миллет жигитибизди да, андан болур.

Хар ролю эзде къалганды

Мустай Каримни «Ай тутулган кечесинде» Баразбий улу хыйлачы, кесине хайыр тышюре айланган, Танкабийкени кыоркытуп жашаган Дервишени ойнайды. Н. Гогольну «Къатын алыуунда» уа ол французча селешген келинлик излеген офицер

анча жылны ичинде ата журтуна тансык болуп турган жаш анда къалырга унамаганды.

Биринчи кере аны «Они шли на восток» деген кинога чакыргандыла. Ол актёр Москвада окъуган заманында этилгенди. Экранлага уа 1964 жылда чыкыганды. Ары Исмайылны биргесине окъуган Байчекуланы Абидин этилгенди.

Ол аскер драма Италияда бла бизни кыралда алынганды. Уллу Ата журтуруну кезиунде душман Москвага жуукъ келирге кыорешген заманда, италиялы дивизияла болгандыла аны кыурамында. Аланы юслеринденди кино. Анда Исмайылга, режиссерну айтханына кере, киностудияга кечирек барганы ючюн эпизод жетгенди.

1991 жылда «Азият» деген, къазахлыла салган кинода актёр бий Исмайылны ойнайды. Ол ишге бизни театрларыбыздан кеп артист къатышханды, Отарланы Омар да жырлайды анда, Энейланы Хусейни, Залиханланы Хусейни кыорюрге да боллукъду.

Дагыда Баразбий улу «Дорога на край жизни» (1995) деген кинода профессор Алиханни ойнаганды. Бу ишлери аны, сахнада, уллу экранда да ишлерге уллу хунери болганына шагъатлыкъ этдиле.

Кырал кыулукулада

Театрда ишлей турганлай, Исмайыл Лениградда Театрны, музыканы эм кинематографияны институтда административ бёлюмню бошаганды. Бир кыуум жылдан а ол усталыгы бла ишлерге аны орус драмтеатрга чакыргандыла. Ол анда ишлеген жылда республикага белгили орус актёрланы кыуууму келип, тюбешуле кыурап турганды.

Ол бизни театрда да болганды директор. Дагыда аны шахар административда культура бёлюмню таматасына салгандыла. Ол анда алты жыл урунганды. Тамам ол кезиуде аны башламчылыкы бла республикада гинжи театр кыурапганды, келишуле этилип, Кыабарты-Малкъарны юч театры да жер-жерледе гастрольлага айлангандыла. Клуб ишле кыары алып, самодетельностну артистлери байрамлага, башха тюбешулеге да тири къатышып башлагандыла. Маданият фестивалла да кыурапгандыла.

1998 жылда солугга чыкыганды, алай а аны юйде олтурургга кыоймагандыла. Ол дагыда бир кыуум жылны «НОТР» каналда редактор болуп ишлегенди. 2012 жылда аны шахар округну жер-жерли советини бешинчи чакырылыууна депутатха айыргандыла.

Баразбийланы Исмайыл – алтын тёлкюне келечиси. Бизни сахна искусствубузга салган кыйыны бла атын ёлюмсоз этгенди.

МУСУКАЛАНЫ Сакинат.

«Айыуну жашы Батыр».

лагерьде ётдюргенди. Тынчылык болмазын билгенде, Гюржюге, ызы бла Бакуга кечгенди.

Малкъар халкъны сюрюгюн хапарын да анда эшитгенди. Кеп бармай аланы да кечгюргенди. Баразбийлары Алма-Ата тийрелеринде бир район арага тышгенди.

Нальчикде тууган Исмайыл анда кеп миллетли сабийлени араларында ёсгенди, окъуганды, школну ишине тири къатышханды. Бийик санлы, ариу кылыкты, сыфаты жаш спорт бла кыорешгенди, жырлаганды, тепсегенди, башха анга жетген жумушланы этгенди. Алай бла таматалага, кичилеге да кесин суйдюргенди.

Ата журтда

Сюрюгюнден келип, Харунну юйюрю Барамтада тохтаганды. Исмайыл да КъМКЪУ-ну кыурулуш инженерле чыгарган факультетине киргенди. Анда кёлю бла окъуп да башлаганды. Болсада, ол биринчи курсну бошаганлай, Малкъар театрда жангы студия жаядыла Москвада окъургга деген хапар жайылып, ары барырга суйгенди.

Ол сайлауну тызге санамаганла кеп эдиле – усталары, ахлулары да, эр киши усталыкны бош затха алышды деп. Алай а къадар деп барды да. «Мен биргеме Гочичланы Сагидни да этирге излегенме. Ол бек ариу жырлаганды. Тепсерге да уста. Алай аны Тбилисиде консерваторияга кирирге мураты болганды. Бу ызы сайламасам, халкъымда биринчи кыурулуш инженер боллукъ эдим», – деп, жумушакъ кюлгени эсимдеди Исмайылны.

– Азия тыгъырыкларындан жыйыла келген жаш адамлага Москвада беш жыл окъургга боллукъ – ол къаллай тилек эди, насып! Къаллай сайлау эди

«Отелло» спектакль.

кызыланы. Культураны къаласы эди Москва – тарых, сурат музейле, кёрмючле, театрла, концертле, библиотекала – бары да себеплик этгенди студиячылага маданият билимлерин ёсдюрюрге. Училище Гитче театр бла байламлы болуп, ала анда спектакльге кыарагандыла, белгили артистлени кеслери бла ушакъ этер, аладан юйренер онлары да болганды таулу жашланы бла кызыланы.

Сабыр, ариу халлы Исмайылны биринчи курсда окыуна старостага айыргандыла. Сау беш жылны да алай барып турганды. Ала андан юч диплом иш келтиргенди. У. Шекспирни «Отеллосунда» Баразбий улу Лодовикону, Б. Лавренину «За тех, кто в море» дегендинде – капитан Харитоновну, А. Островскийни «Грозасында уа» Дикойну ойнаганды.

Анучкин болганды. Ол баш роль туюлюдо, алай а Баразбий улуча актёрла алай сыфатланы да эзде къалдырадыла. А. Макаёнокну пьесасына кере «Трибунал» трагедия салынганда, Исмайылга немисли комендантны ролю жетгенди.

Быйл кыараганды, ол кыураган сыфатла бирге ушамайдыла. Актёрну фахмусун ачыкылаган да ол шарт болур. Къайда ойнаса да, Исмайыл кесин ол болумга жарашдырып кыояды. Ол бизни театрда жетишден артык эзде къаллык сыфат кыураганды.

Кинода

Исмайылны Москвада къалып, кинода ойнар онгу болганды. Алай

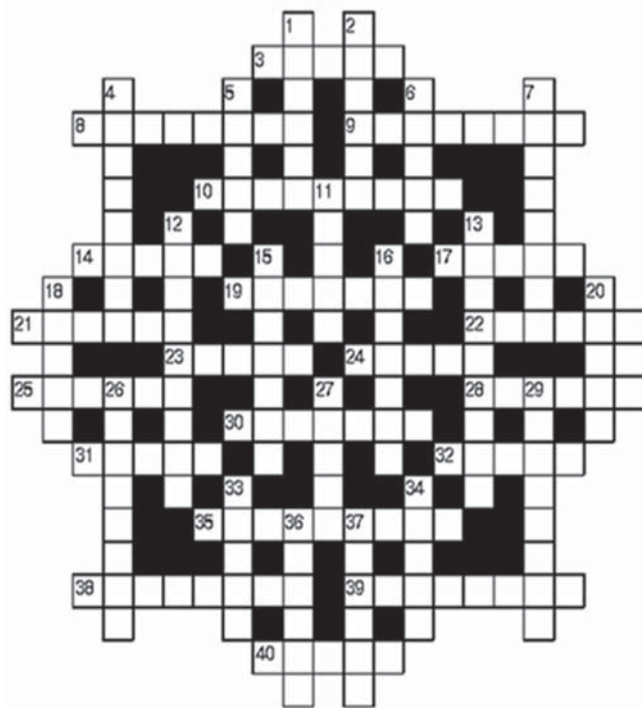

Көчгөнчүлөкдөн сора, театр жангыдан кыралганыны ал жылларында, артистте ише кызынып, башха тауулача, патриот сезим бла учунуп көрөшгөндиле. Театрны планы артыгы бла толтуруу ючюн күчлерин, заманларын аямагандыла.

Спектакль болмай кыалгандан Аллах сакласын! Ол уллу жарсыулу ише саналады. Адам азырак келип калса да алай. Айлык хак аны бла байламды болмаганылыкыга,

алайына жетгенде, тамата шапаны ойнаган Кючмезланы Баханукь, Таубийни кыалай сыйындырырга билмей, ары-бери кырай кетди да, тапды амалын: аны белинден ал жанын жабыудан арха, тышына чыгарды, залдан кыараганла эслемезча. Белинден артхасын а (тойюлюрюк жерин) сахнада кыойду, сопакыланган кыараучула көрүрчү. Алайына жабыуну жапдыла. Сора Баханукь, узакдан келген агыч кишича, ауазын

Сөзбөр

МАММЕЛАНЫ Ибрагим

АХЧА НЕЛЛАЙ БИР БОЛГЪАНДЫ?..

МАСХАРА ХАЛДА

сатылган билетни, тышген да ахчаны санын билрге итинмеген киши жокьду. Ол угъай. Планны артыгы бла толтуруу ючюн, хуржунларын чыгарып кыошарга да хазырдыла. Аллай затха бек кыаты, бек кыайгырыулу Рахайланы Таубийди.

Ма труппаны аллай кезиунде Кыарачайда, Чапаев атлы колхозну ол замандагы тар клубчугунда «Айыуну жашы Батыр» деген жомаккыны ойнай эдик. Спектакльде сылхыр хан барды. Аны Рахайланы Таубий ойнайды. Хан жаяу жюрюмей, кесин кыуларына (шапаларына) кёртютюп айланады кыайры барса да. Аны ючюн а шапалары анга бек ачылуудула. Билмеген кирик этип, жерге да атадыла, башха хылы да этедиле.

Спектакльде аллай бир сылтау болса уа, оздуруп кетген адетди. Аны Таубийге да сынаидыла. «Агыч киши келеди», - деп, юсюне жабыу жабып букьдурадыла да, сора алайда тойген этедиле, агыч киши тойген сундуруп.

Абадан жерде хар зат тап болады. Аллай тар жерде уа Таубийни кыайры сыйындырылыкьса? Сахнаны кеси толтуруу кыояды. Спектакльни

да тюрлендирип, алгъа шапаларын ургъанча этип, сора Таубийни да тойюп башлады, хахай-тухай этип.

Ол кезиуде администратор болуп ишлеген Малкьондуланы Хадис сахнаны арт жанына келип кыалды. Тойюле турган Таубий, аны көрүп:

- Эй, Хадис, ахча неллай бир болгъанды? - деп сорду.

- Сабыр бол, маржа. Кесинги сопакылап да бир бошасынла. Артада айтырма, - деди Хадис кюлгенин залгъа эшитдирмеге кюреше.

- Сен аны айтханлыкьга, Баханукьга чырмау боллукь тойюлсе. Кёрмемисе, ол мени керти кёлю бла туюе турады. Ингир сайын алай эте, кыуйрукь башымы кыара кесеу этгенди, налат. Менден башха адам ауруп жатар эди. Мен а тёземе. Охо, айт муну, айтырукь эсенг! Жарлы кыуйругьму чекген азабыны багъасы неллай бир болгъанын билрге сюеме, - деди Таубий.

- Алан, бир тохта, алыкьса санамагъанма. Адам кёндю, тойюлген жеринг керексизине кыаралмагъанды, аны ючюн кыайгы этме, - деп Хадис алайдан кетерге ашыкьды.

Ангылаты

Къайда тура эсенг да, пенсия ары барады

Россейни регистрациялары болмаган граждандарына социал пенсиялары турган жерлеринде бериледи. Кыралда жашаганларына шагьатлыкьны ала фондха заявление жазып неда социал жумушланы жалчытуу организацияладан, тюзетиу эм билим беруу учрежденияладан справкала алып эталлыкьдыла.

Социал пенсия алыр ючюн, ала Россейде дайым жашарга, жылгъа бир кере фондха кеслери келип аны юсюнден заявление жазарга борчлудула. Адамгъа телеулерин турган жерине тапдырыла эсе неда ол ахчасын кассада ала эсе, заявление изленирик тойюлдю. Пенсиячы медицина, тюзетиучю неда билим беруу учрежденияда (сёз ючюн, ёксюзле) эсепде тура эсе, андан да заявление алынмайды.

Алай бла федерал законнга тийшиликеде социал пенсияны Рос-

сейде дайым жашаганла алырга эркиндиле, аланы кыауумна была киредиле:

- чекленген онглары болганла, сабийликден сакьатла;

- аталары неда аналары ёлген 18 жыллары толмагъан сабийле эм 18 жылдан таматала ала очный халда окъуй эселе;

- ата-аналары белгисиз сабийле;

- Северны аз санлы халкларыны келечилери, алагъа 55 (эр кишилеге) эм 50 (тиширулагъа) толгъан эсе;

- Страховой пенсия алырга эркинликтери болмагъан 65,5 жыллары толгъан эр кишиле эм 60,5-жыллыкь тиширула;

- Россейде азындан 15 жыл жашаган тыш кыраллы эм граждандарлары болмагъанла (эр кишиле - 65,5 жылдан, тиширула - 60,5 жылдан сора).

КУЛЬЧАЛАНЫ Зульфия.

ЭНИНЕ: 3. Уллу жел. **8.** Апасатыны кызы. **9.** Музыка инструмент. **10.** Жаз башыны табийгьат бла иши. **14.** Жайны бек кызыу, кышны да бек суукь заманы. **17.** Затны кыыйры, бошалыу. **19.** Элни неда шахарны адамы. **21.** Жип. **22.** Актриса Текуланы ..... **23.** Адеп. **24.** Орталары кенг болган тишлеге айтадыла алай. **25.** Аз кесекчик. **28.** Спортда төречи. **30.** Спортну тюрлюсю. **31.** Мал кютюлген жер. **32.** Адам улуда белюм. **35.** Оноу этиу. **38.** Кыушланы бир тюрлюлери. **39.** Зугулбаш неда артыкь акыллы болмагъан. **40.** Гюржюню бек бийик жери.

ЁРЕСИНЕ: 1. Бир-бир кыраллада

тамата. **2.** Биреуге артыкьлыкь этген адам, душман. **4.** Культура малкьар тилде. **5.** Аналыкьны бла сабийликни кыоруулагъан бийче тейри. **6.** Зиндан. **7.** Магъанасыз сёлешиу. **11.** Ингирлик. **12.** Кыянган алай да айтадыла. **13.** Кыямат күн. **15.** Адамны халарда атын айтыу. **16.** Отунагъа от алдырыу. **18.** Къумач. **20.** Уллу чёгюч. **26.** Бир бирге ал бермей, кеси кертиликен белгилеп сёлешиу. **27.** Тыш көрюмдө. **29.** Жаз башында биринчи чагып, төгерекни сап-сары этиучю гюл. **33.** Жумуртханы ичинде кыабугьу. **34.** Жип кыыйрында, базманда да болуучю ауурлукь (гиря). **36.** Тылы кёбер ючюн кыошадыла аны. **37.** Сибирьде уллу суу.

ГАЗЕТНИ 91-чи НОМЕРИНДЕ БАСМАЛАНГАН
СӨЗБЕРНИ ЖУУАПЛАРЫ:

Энине: 7. Жаубауур. 8. Кыарындаш. 10. Агуманлыкь. 11. Антау. 13. Ысхат. 15. Артыкь. 18. Баштакь. 20. Ажашыу. 21. Аймёлек. 22. Айыл. 23. Кютю. 25. Кызанчы. 27. Кыбыла. 28. Луккур. 29. Онлукь. 32. Сынау. 34. Кыыйма. 35. Унутдуруу. 36. Кыауданчы. 37. Жаланганч.

Ёресине: 1. Карандаш. 2. Талау. 3. Зухура. 4. Жайлыкь. 5. Жылкьы. 6. Жалбарыу. 9. Сант. 12. Алтайлыла. 14. Спартакчы. 16. Рамазан. 17. Ызлануу. 19. Кыалкьа. 20. Аккыл. 24. Шыбырдау. 26. Бурмачач. 29. Окъуучу. 30. Лада. 31. Кырпакь. 33. Уулау. 34. Кыуран.

Учредитель: Кыабарты-Малкьар Республиканы Парламенты бла Правительствосу

Баш редактор АТТАЛАНЫ ЖАМАЛ

РЕДКОЛЛЕГИЯ:

ТЕКУЛАНЫ Хауа
(баш редактору орунбасары),
ЖАНГУРАЗЛАНЫ Нажабат
(баш редактору орунбасары),
ТОКЪЛУЛАНЫ Борис
(жууаплы секретарь),
ТРАМЛАНЫ Зухура,
МУСУКАЛАНЫ Сакинат,
ТИКАЛАНЫ Фатима,
УЛБАШЛАНЫ Мурат.

ТЕЛЕФОНЛА:

Редактору приёмный - 42-63-01. Баш редактору орунбасарлары - 42-38-21, 40-04-82. Жууаплы секретарь - 42-66-85. Секретариат - 40-93-62. Корректорла - 42-63-52.

Газет Басманы эм асламлы информацияны эркинликлерин кыоруула жаны бла Кыабарты-Малкьар регион инспекцияда 2016 жылда 19 декабрьде регистрация этилгенди.

Регистрация номер — ПИ № ТУ07-00118. Индекс - 51532

Газетни басмагъа "КъМР-Медиа" ГКУ-ну компьютер службасы хазыр этгенди.

Газет "Издательство "Южный регион" ООО-ну типографиясында басмаланганды. Ставрополь край, Эссенуки ш., Никольский орам, 5а

Номерге графике кёре 19.00 сагытта кыол салынады. 20.00 сагытта кыол салынганды.

**ГАЗЕТНИ НОМЕРИН
ЧЫГЪАРГЪАНЛА:**
Кетенчиланы Зульфия, Кучукланы Сафият - жууаплы секретарьны орунбасарлары; Баллиланы Феруза (1,2,3,4-чю бетле), Геляланы Валентина (9,10,11, 12-чи бетле) - корректорла.
Тиражы 1229 экз. Заказ № 1590
Багъасы 15 сомду.

РЕДАКЦИЯНЫ ЭМ
ИЗДАТЕЛЬНИ АДРЕСИ:

360000, Нальчик шахар,
Ленни атлы проспект, 5
электрон почтасы:
elbor_50@mail.ru